

Huvudman

Filipstads kommun
kommun@filipstad.se

Ärendet

Tillsyn av grundskola Åsensskolan i Filipstads kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Filipstads kommun att senast den **29 augusti 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande undervisningens innehåll och omfattning samt undervisning av legitimerade och behöriga lärare. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Filipstads kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Filipstads kommun ska vidta följande åtgärder

Undervisningens innehåll och omfattning

1. Se till att alla elever som behöver det och ska ha undervisning i svenska som andraspråk får sådan undervisning. För dessa elever ska undervisningen och bedömningen av elevernas kunskaper utgå ifrån kursplanen i svenska som andraspråk (10 kap. 4 § skollagen, 5 kap. 14-15 §§ skolförordningen [2011:185]).

Undervisning av legitimerade och behöriga lärare

1. Se till att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, om inte någon av skollagens undantagsregler är tillämpliga (2 kap. 13, 17 och 18 §§ skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Filipstads kommun en anmärkning avseende bristen studiehandledning på modersmålet. Filipstads kommun ska senast den **29 augusti 2023** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser extra studietid, elevers frånvaro, särskilt stöd samt förebyggande arbete för att skapa studiero.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2022:7622) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2022 inlett en tillsyn av Åsensskolan i Filipstads kommun. På Åsensskolan finns årskurserna 4-6.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Åsensskolan följer gällande bestämmelser om undervisningens innehåll och omfattning, om eleverna ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare, studiehandledning på modersmålet, extra studietid, elevers frånvaro, särskilt stöd och förebyggande arbete för att skapa studiero.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 23 och 24 november 2022. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. skolenhetens dokumenterade kvalitetsarbete, timplan, ordningsregler, lärarscheman, elevscheman, frånvarostatistik, åtgärdsprogram samt individuella utvecklingsplaner. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Undervisningens innehåll och omfattning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare och rektor framkommer att alla elever som ska ha undervisning i ämnet svenska som andraspråk inte får det i den omfattning de ska, utan de får undervisning i svenska istället. Av inkommen information framkommer att det är låg måluppfyllelse i ämnet svenska som andraspråk, bland pojkarna i årskurs 6, till exempel, är det endast 47 procent som når minst betyget E. Lärarna berättar att det är många elever på skolan som ska läsa svenska som andraspråk istället för svenska. De tror att det är ca 50 procent i årskurs 6 och cirka 30-40 procent i årskurs 4-5. Lärare säger dock att inte alla elever som ska ha undervisning i svenska som andraspråk får det. Lärare säger att eleverna inte får regelrätt undervisning i svenska som andraspråk, de får undervisning i ämnet svenska istället. Lärarna berättar att de försöker att anpassa undervisningen men att det är svårt. Det är inbyggt i systemet att de ska ha svenska och svenska som andraspråk samtidigt på lektionerna. Lärare säger att det är väldigt svårt att undervisa i både svenska och svenska som andraspråk samtidigt och att ett skäl är att det är många elever i varje klass som ska ha undervisning i respektive ämne samtidigt. Det förekommer på vissa lektioner att vissa elever sitter i ett annat rum utanför klassrummet för att ha svenska som andraspråk med en annan lärare, men det gäller inte alla elever och inte i alla klasser. Undervisningen i svenska som andraspråk blir en form av stödundervisning eftersom många elever behöver mycket stöd i svenska språket, säger lärare. Eleverna säger i intervjun att alla oftast gör samma uppgifter i svenskan. De säger att de inte vet om de läser svenska eller svenska som andraspråk. De har inte hört uttrycket svenska som andra språk tidigare. I intervjun med rektorn uppger hen att trots att det finns flera lärare som har behörighet i svenska som andraspråk är det svårt att få till en fungerande tjänstefördelning där dessa kompetenser kan användas på ett bra sätt. På frågan om lärarna undervisar i svenska som andraspråk när det står svenska på schemat säger rektor att skolan har ett tvålärarsystem för att det behöver vara separerad undervisning i svenska och svenska som andraspråk, men rektor säger att det inte

sker i tillräcklig omfattning och att de flesta elever som ska ha undervisning i svenska som andraspråk inte får det i tillräcklig omfattning. Visserligen finns det kompetens i svenska som andraspråk i varje arbetslag men undervisningen i ämnena svenska och svenska som andraspråk skiljs inte åt, möjligen i bedömningen säger rektorn.

Rättslig reglering

I 10 kap. 4 § skollagen anges att undervisningen i grundskolan bland annat ska omfatta ämnet svenska eller ämnet svenska som andraspråk. Enligt 5 kap 14 § skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Av 5 kap. 15 § skolförordningen framgår vidare att undervisningen i svenska som andraspråk ersätter undervisningen i svenska.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att alla elever som behöver det och ska ha undervisning i ämnet svenska som andraspråk inte får det. Skolinspektionens utredning visar att det på skolan finns elever som ska ha undervisning enligt kursplanen i svenska som andraspråk som inte får det i den omfattning de ska ha. Undervisningen i svenska som andraspråk ska ersätta undervisningen i svenska, vilket inte genomgående är fallet i undervisningen vid Åsensskolan.

Undervisning av legitimerade och behöriga lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av lärarförteckning och intervjuer med representanter för elevhälsan, lärare och rektor framgår att det finns legitimerade lärare som undervisar i ett eller flera ämnen som de är obehöriga i, trots att det finns lärare på skolan som har legitimation och behörighet att undervisa i dessa ämnen. Exempel på ämnen där det är obehöriga lärare som undervisar, trots att det finns legitimerade och behöriga lärare att tillgå på skolan är musik, hem- och konsumentkunskap samt svenska som andraspråk.

Anledningen till att det finns lärare som undervisar i ett eller flera ämnen som de är obehöriga i, trots att det finns lärare på skolan som har legitimation och behörighet att undervisa i dessa ämnen är enligt rektorn att det kan vara svårt att göra en tjänstefördelning om lärare inte vill undervisa i ett visst ämne. Rektorn uppger att det kan vara svårt att göra en tjänstefördelning om lärare inte vill undervisa i ett visst ämne trots att de har behörighet. Det förekommer att lärare som har en viss behörighet inte stannar kvar på skolan om de måste undervisa i ett specifikt ämne, enligt rektorn. Detta gäller till exempel idrott och hälsa, musik och hem- och konsumentkunskap. Med hjälp av personalavdelningen arbetar rektor med olika lösningar som ska göra det mer attraktivt att söka sig till skolan, säger rektor.

Lärare bekräftar att det finns lärare som undervisar i hem- och konsumentkunskap och musik som är obehöriga i ämnena, trots att det finns behöriga lärare att tillgå. Representant för elevhälsan berättar att trots att det finns lärare i svenska som andraspråk på skolan arbetar de inte enbart med det utan att de är också anställda som klasslärare och speciallärare. Lärare i svenska som andraspråk har alltså inte utrymme i sin tjänst att arbeta med alla elever som ska ha svenska som andraspråk, enligt elevhälsan. Rektor säger att det finns flera lärare som har behörighet i svenska som andraspråk men att det är svårt att få till en fungerande tjänstefördelning där dessa kompetenser kan användas på ett bra sätt. Skolan har en förstelärare i svenska som andraspråk och en speciallärare med kompetens i svenska som andraspråk. Totalt finns det 5-6 lärare med kompetens i svenska som andraspråk, enligt rektor.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 13 § skollagen får endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen. Om det enligt 2 kap. 18 § skollagen inte finns någon inom huvudmannens organisation att tillgå som uppfyller kraven enligt 13 §, eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan lärare får bedriva undervisningen högst ett år i sänder.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen inte bedrivs av legitimerade och behöriga lärare i alla ämnen. Som framgår ovan visar utredningen att eleverna i vissa ämnen får undervisning av lärare som inte är behöriga i ämnet, trots att det på skolan finns lärare att tillgå som har behörighet såväl för ämnet som för årskurserna. Utredningen visar vidare att organiseringen av utbildningen inte utgår från att undervisningen så långt som möjligt ska bedrivas av legitimerade och behöriga lärare. Att rektorn uppger att det kan vara svårt att göra en tjänstefördelning till exempel om lärare inte vill undervisa i ett visst ämne kan inte anses utgöra särskilda skäl för att frånga kravet på legitimation och behörighet.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen). Filipstads kommun verksamhet vid Åsensskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller undervisningens innehåll och omfattning samt undervisning av legitimerade och behöriga lärare. Det finns därför skäl att förelägga Filipstads kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med lärare och rektor framgår att elever i behov av studiehandledning på somaliska inte får studiehandledning i den utsträckning de behöver. Lärare uppger att elever som har studiehandledning i somaliska inte får studiehandledning som täcker deras behov. Elevernas behov av studiehandledning på somaliska framgår av den plan som upprättats för eleven, men enligt lärarna får eleverna inte studiehandledning i den utsträckning som framgår av planen. I intervju med rektorn uppger hen att 47 elever har behov av studiehandledning på modersmålet men att alla elever inte får det i den utsträckning de har behov av. Studiehandledningen på arabiska fungerar på ett tillfredställande sätt men i somaliska får eleverna inte den studiehandledning de har behov av, säger rektor.

Rättslig reglering

En elev ska enligt 5 kap. 4 § skolförordningen få studiehandledning på sitt modersmål om den behöver det. Syftet med studiehandledning på modersmålet beskrivs i förarbetena till regleringen i 3 kap. 12 i § skollagen om den utökade rättigheten till studiehandledning på modersmålet för elever som är nyanlända på högstadiet, där följande framgår: Syftet med studiehandledning på modersmålet till nyanlända elever är att ge eleverna möjlighet att nå de betygskriterier som minst ska uppnås. Det innebär att den studiehandledning som eleven ska få bör utgå från elevens stödbehov och lärarens planerade undervisning utifrån kursplanen och kunskapskraven i ämnet. Elevens behov ska styra i vilken omfattning handledning ges och hur den utformas. I annat fall finns risk för att erbjudandet blir schabloniserat och baseras mer på skolhuvudmannens förutsättningar än på elevens behov (prop. 2017/18:194, s. 38-39).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Filipstads kommun inte fullt ut uppfyller författningarnas krav gällande studiehandledning på modersmålet. Utredningen visar att det finns elever som har behov av studiehandledning på somaliska i större omfattning än vad de får. För att uppnå syftet med studiehandledning på modersmålet ska varje elev få den studiehandledning som den är i behov av. Elevens behov ska alltså styra i vilken omfattning handledning ges och hur den utformas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av

vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Filipstads kommuns verksamhet vid Åsensskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmålet.

Utredningen visar att eleverna inte så långt som det är möjligt ges undervisning av lärare som är behöriga för den undervisning de bedriver. Det framgår emellertid att det rör sig om ett fåtal ämnen och att rektor med hjälp av personalavdelningen arbetar med olika lösningar som ska göra det mer attraktivt att söka sig till skolan.

Vad gäller studiehandledning på modersmålet visar utredningen att det finns elever som inte får studiehandledning i somaliska i den utsträckning som de behöver. Vid en sammantagen bedömning finner Skolinspektionen att bristen får anses vara mindre allvarlig. Det finns därför skäl att tilldela Filipstads kommun en anmärkning i detta avseende.

Områden utan konstaterade brister

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av Skolinspektionens intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor samt dokumentstudier framgår att skolan från och med veckan före tillsynsbesöket erbjuder extra studietid två timmar i veckan i anslutning till skoldagen.

Rättslig reglering

I 10 kap. 5a § skollagen anges att elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör. Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Arbetet med elevers frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Det framkommer av intervjuer med lärare, rektor och inkommen information att rektorn och skolans personal har kontakt med elevers vårdnadshavare gällande eventuell frånvaro samt att elevhälsan är involverad i arbetet. Lärarna kontakter och informerar vårdnadshavare samma dag vid ogiltig frånvaro. Skolan arbetar enligt gällande plan från huvudman gällande rutiner för att utreda om en elev har

upprepad eller längre frånvaro. Rektor startar skyndsamt en utredning vid längre eller upprepad frånvaro och utifrån utredningen vidtas åtgärder.

Rättslig reglering

I 7 kap. 17 § skollagen anges att om en elev i grundskolan utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

Av 7 kap. 19a § skollagen framgår att om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervju med elevhälsan, lärare och rektor framgår att skolenheten har rutiner för utredning om elevers behov av särskilt stöd och att rutinen är väl känd hos lärarna. Visserligen kan underlaget för utredning ibland behöva kompletteras för att elevhälsan ska kunna gå vidare och utreda elevers behov av särskilt stöd men gällande elever som har behov av särskilt stöd menar rektor att skolan har bra rutiner för att anmäla till elevhälsan.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Filipstads kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller särskilt stöd. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Förebyggande arbete för att skapa studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av inkommen dokumentation och intervjuer med elever, lärare och rektor framgår att det bedrivs ett visst förebyggande arbete för att skapa studiero och att det finns ordningsregler på skolan. I intervjuer framkommer också att ordningsreglerna har utarbetats under medverkan av eleverna.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där undervisningen präglas av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa studiero. Av 5 kap. 5 § skollagen framgår att det ska finnas ordningsregler för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektor beslutar om ordningsregler.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av beslutsfattare Mikaeil Yousefi.

Utredare Gunilla Feiff har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Ola Cederblad och undervisningsråd Elisabeth Fogelberg medverkat.